

Евіденція в сучасній українській літературній мові: типологічний аспект

В. І. Яслик

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»,

м. Івано-Франківськ, Україна

*Corresponding author. E-mail: yaslykwolodymyr@gmail.com

Анотація. Дослідження присвячене вивченню евіденції в українській літературній мові. З'ясовано, що евіденційна семантика виражена лексичним та синтаксичним способами. Специфіка об'єкта вивчення у тому, що в українській мові не виявлено спеціальних граматичних форм для позначення джерела інформації. Евіденційна семантика кодифікована у структурі простого та складного речення за допомогою лексико-семантичних засобів, що формують перцептивний, ментальний, мовленнєвий модуси.

Ключові слова: евіденція, модус, диктум, інферентив, цитатив, перцептив

Вступ. Для сучасної наукової лінгвістичної парадигми характерна тенденція до поліаспектного підходу в аналізі мовних явищ. На відміну від застосування визначеного підходу до вивчення мовних одиниць (семантичного, прагматичного, комунікативного), інтегральний підхід забезпечує всебічний аналіз об'єкта дослідження. Основою нашого дослідження є комплексний підхід, зорієнтований на вивчення мовних одиниць, об'єднаних спільною функцією вказівки на джерело інформації. Такий підхід дає змогу дослідити граматичні особливості евіденційних конструкцій, виявити специфіку евіденції як системи засобів, що передають джерело інформації, з'ясувати функціональний потенціал евіденційних конструкцій.

У граматиці евіденцією називають кодифікацію мовними засобами (морфологічними, лексичними, синтаксичними) вказівки на джерело інформації [11, с. 46]. У мові спосіб отримання інформації виражений конструкціями з предикатами відповідної семантики – мовлення, сенсорного сприйняття, мислення. Саме тому евіденція може бути об'єктом вивчення граматики, прагматики, комунікативної лінгвістики. Актуальність статті зумовлена необхідністю систематизувати засоби та способи вербалізації евіденції в

сучасній українській літературній мові, а також визначити функціонально-семантичні різновиди еіденції, оскільки це не було предметом окремого дослідження.

Огляд публікацій за темою. Одним із перших евіденцію як граматичну дієслівну категорію виокремив R. Jacobson, розмежовуючи чужу розповідь (quotative, i. e. hearsay evidence), сні (revelative evidence), припущення (presumptive evidence) та власний попередній досвід (memory evidence) як основні джерела, на які покликається мовець при передачі інформації [11, с. 46]. Евіденція досліджена у працях А. У. Aikhenvald [7], А. У. Aikhenvald, R. M. W. Dixon [8], J. Nichols, W. Chafe [10]; Н. Козинцевої, В. Храковського [6], В. Плунгяна [4] та ін. В українській мові на позначення джерела інформації в порівнянні із сербською мовою звернула увагу Л. Поповић [5]. О. Ніка на матеріалі староукраїнських текстів визначає евіденційність як модусну категорію, що «дозволяє маркувати різні ступені достовірності і співвідносити висловлюване мовцем із джерелом інформації для створення в тексті діалогічності» [3, с. 51]. Вказані дослідження фрагментарні та не узагальнюють всієї суті евіденції, тому питання статусу, засобів і способів вербалізації евіденції в сучасній українській літературній мові є недослідженим.

Мета – виявити комплекс засобів і способів експлікації джерел інформації, їхні семантичні особливості. Мета статті зумовлює вирішення таких **завдань**: визначити мовні одиниці, які здатні вказувати на джерело інформації; з'ясувати їхню специфіку; диференціювати евіденційні конструкції за структурою та семантикою.

Матеріали і методи. У роботі для системного опису ілюстративного та теоретичного матеріалу використано описовий метод з прийомами контекстуального аналізу та узагальнення. Ілюстративний матеріал – конструкції зі значенням вказівки на джерело повідомлення, – виписані з прозових текстів сучасної української літератури XIX – поч. XXI ст. (І. Франка, М. Рильського, М. Коцюбинського, І. Багряного, В. Шкляра, О. Вільчинського, Р. Андріяшика, О. Гончара, С. Процюка та ін.)

Результати та обговорення. Аналізуючи систему способів і засобів вираження евіденційної семантики, звертаємо увагу на універсальний характер евіденції, до складу якої зараховуємо такі основні різновиди: сенсорне та когнітивне сприйняття (інференцію), вербальне повідомлення від інших осіб. В українській літературній мові ці семантичні різновиди евіденції, як засвідчує матеріал, можуть бути експліковані лексичним та синтаксичним способами.

Лексичний спосіб кодифікації евіденції полягає у закріпленні за мовною одиницею семантики джерела інформації. У лексико-семантичній системі є група спеціалізованих лексем з евіденційною семантикою, що виконує функцію граматичних експлікаторів евіденції. До лексем з іманентними евіденційними властивостями зараховуємо такі, що позначають чуттєве (сенсорне), ментальне (когнітивне) сприйняття, а також мовленнєву діяльність, спрямовану на передачу інформації. У системі евіденційних лексем чільне місце посідає дієслово як центральний носій предикативності та виразник евіденційного значення. Дієслово позначає дію та стан, які властиві процесу сприйняття, мовлення, що формують евіденційну семантику. Серед інших лексико-граматичних класів слів, здатних реалізувати евіденційне значення, виявляємо предикативи, віддієслівні іменники, частки.

Синтаксичний спосіб вираження евіденційної семантики виявлений у здатності лексичних засобів виконувати функцію евіденційних предикатів. На синтаксичному рівні евіденція реалізована предикатними синтаксемами відповідної семантики та синтаксичними конструкціями. До синтаксичних форм конструкцій з евіденційною семантикою належать просте речення, ускладнене вставними словами та дієприслівниковими зворотами, і складне речення у двох своїх виявах: сполучниковому і безсполучниковому складнопідрядному з'ясувальному реченні [1]. Окремий вид конструкцій становлять речення з прямою мовою, які служать для передачі чужого мовлення.

Евіденційні структури орієнтовані на передачу інформації із зазначенням її джерела. Обов'язковими компонентами евіденційної конструкції є власне інформаційна частина – повідомлюваний факт об'єктивної дійсності, що

розкриває основний зміст висловлювання, та джерело – спосіб отримання інформації, виражений предикатом на позначення сприйняття, мислення, мовлення. Вказівка на джерело інформації може містити суб'єктивну оцінку, через що евіденцію у лінгвістиці трактують поряд з модусними категоріями [9]. Фактичний матеріал засвідчив, що евіденційні конструкції відображають диктумно-модусну структуру речення. Зміст модусу залежить від способу, яким мовець сприймає та інтерпретує дійсність. Сенсорно сприйнята інформація (візуально чи невізуально) складає основу перцептивного модусу; інформація, отримана в результаті логічних міркувань, формує когнітивний модус; сповіщена від інших осіб інформація утворює модус мовлення.

Перцептивний модус формують предикати на позначення сенсорного сприйняття зором, слухом, нюхом, смаком, дотиком. Для вираження інформації, отриманої візуальним сприйняттям, слугують дієслова *бачити, дивитися, помітити, зауважити, спостерігати, вгледіти, вдивлятися, виглядати, визирати, оглядати, споглядати, придивлятися, стежити, спрямовувати погляд* та ін., також предикативи *видно, помітно*, іменники *погляд, очевидець, свідок, спостерігач, споглядач* і субстантивно-прийменникові синтаксеми *за спостереженнями, в моїй присутності, перед очима, перед носом, у мене на очах, переді мною, при мені* тощо. Аудіосприйняття представлене в мові дієсловами *чути, слухати, прислухатися, вслухатися, зачути, наслухатися, розслухати, підслухати, причутися*, іменником *слух* у поєднанні з дієсловами та предикативом *чутно*. Сприйняття інформації за допомогою смакових, нюхових, дотикових аналізаторів виражене спільними для них дієсловами *відчути, почути*, а також спеціальними для кожної групи зокрема: для вираження інформації, отриманої за допомогою нюхових рецепторів, слугують дієслова *нюхати, вловлювати, розбирати, ширитися, нестися* (з іменником *запах*); сприйняття дотиком виражене дієсловами *щупати, почувати, доторкнутися, помацати, чіпати, гладити, притулитись, обійняти, попробувати на дотик*; смакове сприйняття передано дієсловами *попробувати, розсмакувати*. Особливістю сенсорних дієслів є здатність суб'єкта бути одночасно суб'єктом

сприйняття і когнітивного процесу, оскільки ці дії нерозривно пов'язані. Нероздільність процесів сенсорного та когнітивного сприйняття засвідчують випадки взаємопроникнення семантики предикатів. Так, наприклад, у конструкції *«Брехня, прорвемося», – часто повторював мій чоловік, однак я бачила, що він і сам не йме тому віри, вона, та віра, витекла з нього давно* (В. Шкляр) дієслово *«бачила»* не позначає прямого візуального сприйняття. У таких конструкціях відбувається семантичне зміщення від сенсорного сприйняття у бік когнітивного, ядерною стає сема *«розуміти, усвідомлювати»*.

У ролі репрезентаторів ментального модусу виступають предикати, що позначають процеси мислення, уявлення, пізнання, розуміння, пам'яті, знання, припущення. Основними засобами кодифікації цієї групи є дієслова *пам'ятати, знати, пригадати, згадати, думати, мислити, міркувати, вважати, здаватися, виявлятися, розуміти, здогадатися, дізнатися, припускати* та ін. Ментальний модус формують також модальні слова *очевидно, відомо, здається, зрозуміло, значить, схоже, по-моєму, по-нашому*; іменники *думка, знання, припущення, здогад, висновки, міркування, пропозиція* та субстантивно-прийменникові конструкції типу *на мою думку, як на мене, на моє переконання*. Когнітивна семантика, як правило, містить суб'єктивний компонент, оскільки є інтерпретацією з вигідного для мовця боку.

Характер співвідношення диктуму та модусу у конструкціях із когнітивним і сенсорним джерелом інформації не є однаковим. Якщо у конструкціях із чуттєвим сприйняттям модус та диктум чітко не розчленовані, оскільки у обох частинах є об'єктивна констатація інформації, то при вказівці на когнітивне джерело інформації є суб'єктивна оцінка, яка чітко визначає межі модусу та диктуму. Так, порівняймо: *Я ж бачила, як ти годину стояв біля повітки і чекав, поки вона [ластівка] прилетить* (В. Шкляр) і *Думаю, що коли пану меценасові сподобається хата і схочуть наймити на рік, то він дасть за 500 ринських* (І.Франко). У першому реченні вказівка на візуальне джерело інформації у головній частині (*«я бачила»*) актуалізує інформативну частину *«ти годину стояв біля повітки і чекав, поки вона [ластівка] прилетить»*. Обидві частини є

об'єктивними, оскільки передають факт дійсності без додаткових суб'єктивних оцінок. Головна частина другого речення, крім вказівки на когнітивну операцію («думаю»), містить суб'єктивний смисл припущення, який можна кваліфікувати як достовірний/недостовірний, що відповідає типовій модусно-диктумній структурі.

Інформація, отримана шляхом вербального повідомлення від інших осіб, формує модус мовлення. Покликаючись на інших осіб як первинне джерело інформації, мовець набуває статусу вторинного суб'єкта-інформатора, тому що тільки ретранслює інформацію, отриману раніше. Це дозволяє розрізняти у структурі репортативних [7, с. 64] конструкцій первинного суб'єкта мовлення (суб'єкта-першоджерела – S_1) та вторинного суб'єкта мовлення (суб'єкта-інформатора, мовця – S_2), наприклад: *А втім, як висловився Лессінг (S_1), «нехай кожен говорить, що йому здається правдивим, правда ж буде залишена Богові»* (Р. Іваничук), де S_1 – експлікаційний, а [S_2] – імплікаційний суб'єкт. Суб'єктом-першоджерелом є Лессінг, повідомлення якого введене дієсловом мовлення у 3-ій особі однини минулого часу, – *висловився*. Предикат виконує комунікативну та інформативну функції, оскільки зорієнтований на вимову та передачу інформації. Позначення мовця (S_2) у конструкції синтаксично не виражено. Основними лексико-семантичними засобами вираження репортативної евіденції є дієслова мовленнєвої діяльності *говорити, казати, розповідати, розказувати, заявляти, оголошувати, повідомляти, оповіщати, наголошувати, натякати, доповідати, підкреслювати, зауважувати, сповіщати, попереджати, звітувати, донести, постулювати, тлумачити, коментувати, вказувати, мовити, шепотіти, зазначати* та ін.; іменники *повідомлення, чутки, плітки, відповідь, виступ, доповідь, аргумент, заява, новина, інформація, розповідь, історія* та ін.; частка *мовляв (мов)*; предикативи *сказано, сповіщено* та субстантивно-прийменникові конструкції *за словами, зі слів, за висловом*.

Описавши інвентар лексико-семантичних одиниць, що мають здатність позначати джерело інформації, визначимо синтаксичні конструкції, в межах яких вони функціонують. Зазначені предикати реалізують евіденційну семантику в

синтаксичних формах моно- та поліпредикативних конструкцій. Основною універсальною формою конструкцій, що передають евіденційну семантику, є складнопідрядні з'ясувальні речення (СПР): *Орися чула, як завищало залізо на ланцюгах мосту, як заскрипіли окуті залізом ворота, – і зацікавила, доводячи* (М. Старицький). Таку роль цього різновиду складнопідрядних речень пояснюємо здатністю предикатів сенсорного, когнітивного сприйняття та мовлення вимагати від підрядної частини з'ясувальної семантики. Правобічна валентність слів з'ясувальної семантики виявляє здатність дієслова керувати об'єктом. З погляду синтаксичної деривації залежний компонент є розгорнутим у формі речення об'єктом, бо реагує на валентність опорного слова як об'єкт [1, с. 107]. Основними сполучними засобами поєднання головної та підрядної частин є сполучники *як, що*, які не впливають на вираження евіденції та загалом не є обов'язковим зв'язковим елементом частин з'ясувального речення. Головним компонентом семантико-синтаксичної структури у з'ясувальному реченні є предикат головного компонента із об'єктною валентною потенцією [2, с. 108]. Зважаючи на це, у контексті евіденції аналізуємо також складнопідрядні з'ясувальні безсполучникові речення: *Бачили будівельники ще того дня надвечір: уже сам, одинцем на березі стояв майстер-оріонець, збоку оглядаючи лайбу* (О. Гончар).

Складнопідрядні речення репрезентують модусну інформацію чуттєвого та когнітивного сприйняття, продукування мовлення, спрямованого на передачу інформації. У межах СПР визначаємо інферентив як логічний висновок про подію на основі результатів її здійснення чи певних ознак: *Він з Петрусем за руку йшов до адміністративного корпусу гравієвою доріжкою, дивувався тиші, наче це був не дитячий санаторій, а притулок для пристарілих – ніде ні малюка, ні дитячого писку, потім здогадався, що зараз, мабуть, тиха година, всі сплять...* (В. Шкляр). Перцептив експлікує ситуацію сприйняття: *Він на власні очі бачив, як раніше впав у кабінеті його слідчого портрет Єжова, і так само на власні очі бачив, що того портрета тепер немає* (І. Багрянний). Цитатив виражає інформацію від іншої особи: *Дехто казав, що насправді це вогнище не*

так на честь Христового Воскресіння, як воно має освітлювати віруючим дорогу до церкви, чи уже з церкви (О. Вільчинський).

Евіденційні засоби, як засвідчує матеріал, реалізують евіденційну семантику в монопредикативних конструкціях, ускладнюючи їх не тільки семантично, а й структурно. Це простежуємо у можливості евіденційних засобів функціонувати в ролі вставних компонентів (ВК): **Як свідчать грецькі міфи**, кентаври були дуже мудрими, полюбляли вино й музику, знали на ворожбитстві та лікуванні (М.Рильський). ВК репрезентують всі види модусу та можуть бути реалізовані формами цитатива – синтаксичної конструкції, яка містить вказівку на джерело інформації, отриманої від інших осіб (модус мовлення): **Кажуть**, бажання влади витісняє інші імпульси, залишаючи тільки лібідозний скелетик... (С. Процюк). В інферентиві ВК вказують на логічний висновок у результаті процесу мислення (ментальний модус): Тут, **видно**, недавно були люди, бо лежала купа сухого листу та кілька грубих вербових полін (М. Коцюбинський); У перцептиві ВК експлікують чуттєве (сенсорне) сприйняття (перцептивний модус): Ми зі Славком не куримо, а Рудий бере і навіть малий Грицик, **я якось бачив**, попахував (О. Вільчинський). ВК, що позначають процес мовлення (кажуть, як запевняють, як свідчать, як розказують, як доповіли, за словами та ін.), є найчастотнішими репрезентантами евіденційної семантики. Індикатором цитативності в українській мові є частка *мовляв*, яка у функції вставного слова позначає дослівний чи частковий переказ своїх або чужих слів: Олекса наперся їти на полонину, звідти, **мовляв**, є стежка на щовби, а далі рушимо вздовж бетонних стовпів старого австрійського кордону (Р. Андріяшик). Слово *мовляв* функціонує в різних конструкціях з евіденційною семантикою. У цитативі вказує на слова інших осіб, в автоцитативі передає власні слова мовця у іншому часопросторовому вимірі, у коментативі виступає засобом інтерпретації ситуацій. Евіденційну функцію слово *мовляв* реалізує у перших двох випадках, оскільки коментатив передає тільки інтерпретацію жестів та міміки, що не входять до евіденційної семантики.

Особливим засобом вираження евіденційної семантики є дієприслівниковий зворот. Позначаючи додаткову дію сприйняття, мовлення, мислення, зворот доповнює семантику основної дії, вираженої предикатом. Так, у конструкції *Бачачи, що Андрій зціпив зуби й не реагує ні на які його слова так, як він хотів би, Сергєєв посміхається іронічніше, але не злоститься* (І.Багрянний) дієприслівник позначає додаткову дію візуального сприйняття інформації (*Андрій зціпив зуби й не реагує ні на які слова*) та спосіб її презентації (*бачачи*). Як зауважує О. Кульбабська, компоненти з вторинною предикацією семантично й граматично залежать від структур із первинною предикацією та є результатом процесів синтаксичної компресії й редукції [2, с. 276].

Висновки. Евіденція охоплює лексико-семантичні засоби, призначені для вказівки на джерело інформації. Українська літературна мова володіє інвентарем лексичних засобів експлікації джерела інформації, що формують евіденційну модусну сферу, структуровану перцептивним, ментальним та мовленнєвим модусами. Вибір мовних засобів для позначення способу отримання інформації залежить від інтенцій мовця, ситуацій спілкування та представлений дієслівними формами, що позначають процеси чуттєвого, когнітивного сприйняття, вербального повідомлення, а також відповідними іменниками, предикативами, субстантивно-прийменниковими синтаксемами, частками.

Система синтаксичних засобів репрезентації джерел інформації представлена монопредикативними конструкціями з вторинною (додатковою) предикацією та поліпредикативними конструкціями зі сполучниковим та безсполучниковим зв'язком. У межах цих конструкцій засвідчено перцептив, інферентив та цитатив як основні види реалізації евіденційної семантики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барчук В. Складні безсполучникові речення староукраїнської мови : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Барчук Володимир Михайлович. – Івано-Франківськ, 1996. – 188 с.

2. Кульбабська О. Критерій більшої / меншої складності речень як інструмент розмежування первинної та вторинної предикації / О. В. Кульбабська // Мовознавчий вісник : зб. наук. праць. Черкаський нац. університет ім. Б. Хмельницького, Черкаси, 2009 .– Вип. 8. – С. 275–285
3. Ніка О. Евіденційність як категорія модусу у староукраїнських текстах / О. І. Ніка // Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика: [зб. наук. пр. / гол. ред. Л. І. Шевченко]. – К. : «Київський університет», 2009. – Вип. 18. – С. 50–58.
4. Плунгян В. Введение в грамматическую семантику: грамматические значения и грамматические системы языков мира / В. А. Плунгян. – М. : Российский государственный гуманитарный университет, 2011. – 672 с.
5. Поповић Љ. Контрастивна граматика украјинског и српског језика: таксис и евиденцијалност / Људмила В. Поповић. – Београд: САНУ, 2012 // Режим доступу : <http://www.sanu.ac.rs/Izdanja/ElIzdanja/Kontrastivan.pdf>
6. Эвиденциальность в языках Европы и Азии. Сборник статей памяти Наталии Андреевны Козинцевой / Ин-т лингвистических исслед. РАН; отв. ред. В. С. Храковский. – СПб. : Наука, 2007. – 634 с.
7. Aikhenvald, Alexandra Y. Evidentiality. Oxford: Oxford University Press, 2004. – 452 p.
8. Aikhenvald, A. Y., Dixon R. M. W. (eds.) Studies in Evidentiality. Philadelphia: John Benjamins, 2003.
9. de Haan, F. Encoding speaker perspective : Evidentials. In Frajzyngier Zygmunt, David Rood & Adam Hodges (eds.) Linguistic diversity and language theories. – Amsterdam : John Benjamins, 2005. – p. 379 – 397
10. Nichols, J., Chafe, W. (eds.) Evidentiality: The Linguistic Coding of Epistemology. Norwood New Jersey: Ablex, 1986.
11. Jacobson, R. Shifters, verbal categories, and the Russian verb // Russian and Slavic Grammar: Studies 1931 – 1981 (Janua Linguarum. Series maior, 106) Mouton Publishers. Berlin – New York – Amsterdam, 1984. – p. 41-58

REFERENCES

1. Barchuk V. Asyndetic complex sentences old Ukrainian language: Dis. ... Candidate. Philology. Sciences: 10.02.01 / Barchuk Vladimir. – Ivano-Frankivsk, 1996. – 188 p.
2. Kulbabska O. Criterion of greater / less complication of suggestions as instrument of differentiating of primary and secondary predication / O. V. Kulbabska // Linguistic Journal. Cherkasy National University. B. Khmeltsky, Cherkasy, 2009. – Ed. 8. – P. 275–285
3. Nika O. Evidenc as modus category in old ukrainian texts // Actual issues of Ukrainian linguistics : theory and practice : Collection of scientific works. – K. : Publishing center "Kyiv university", 2009. – Ed. 18. – p. 50-58
4. Plungian V. Introducing grammatical semantics: Grammatical values and grammatical systems in the world's languages / V. A Plungian. Moscow: Russian State Humanitarian University, 2011. – 672 p.
5. Popović, Ljudmila. Contrastive Grammar of Serbian and Ukrainian Language: Taxis and Evidentiality. Belgrade: Serbian Academy of Sciences and Arts, 2012. Web. 18 May. 2016.
6. Evidentiality in the European and Asian languages. Collection of Articles dedicated to a memory of Natalya Andreevna Kozintseva. Institute of Linguistic Studies. Russian Academy of Sciences; Ed. V. Hrakovsky. Sankt-Peterburh: Nauka, 2007.
7. Aikhenvald, Alexandra Y. Evidentiality. Oxford: Oxford University Press, 2004. – 452 p
8. A. Y. Aikhenvald; R. M. W. Dixon (eds.). Studies in Evidentiality. Philadelphia: John Benjamins, 2003.
9. de Haan F. Encoding speaker perspective : Evidentials / In Frajzyngier Zygmunt, David Rood & Adam Hodges (eds.) Linguistic diversity and language theories. – Amsterdam : John Benjamins, 2005. – p. 379 – 397
10. Nichols J., W. Chafe (eds.) Evidentiality: The Linguistic Coding of Epistemology. Norwood New Jersey: Ablex, 1986.

11. Jacobson R. Shifters, verbal categories, and the Russian verb // Russian and Slavic Grammar: Studies 1931 – 1981 (Janua Linguarum. Series maior, 106) Mouton Publishers Berlin – New York – Amsterdam, 1984. – p. 41-58

Evidentiality in modern Ukrainian literary Language: typological aspect

V. I. Yaslyk

Abstract. The article is dedicated to studying of evidentiality in Ukrainian literary Language. It was found out that evidential semantics can be expressed by lexical and syntactic ways. Specific grammatical forms which represent the source of information in Ukrainian Language has not been found. Evidential semantics is codified in the structure of simple and complex sentences by using lexical-semantic tools, that form perceptual, mental, verbal moduses.

Keywords: evidentiality, modus, dictum, inferentive, citative, perceptive.

Эвиденциальность в современном украинском литературном языке: типологический аспект

В. И. Яслык

Аннотация. В статье рассматривается эвиденциальность в украинском литературном языке. Выявлены два способа экспликации эвиденциальной семантики: лексический и синтаксический. Специфика объекта изучения в том, что в украинском языке не обнаружено специальных грамматических форм для обозначения источника информации. Эвиденциальная семантика кодифицирована в структуре простого и сложного предложения с помощью лексико-семантических средств, формирующих перцептивный, ментальный, речевой модусы.

Ключевые слова: эвиденциальность, модус, диктум, инферентив, цитатив, перцептив.